

Turisme er Danmarks globale livline

HOVEDPUNKTER

- Turismen yder et uvurderligt bidrag til dansk erhvervslivs netværkskapital
- Danmarks status som konferencedestination er med til at opretholde erhvervslivets globale kontaktflade
- Sakg af SAS kan true Københavns Lufthavns funktion som stærkt knudepunkt

POLITISK blev COP15 langt fra den succes, mange havde håbet på. Og skuffede forventninger blev udstillet i lidet flatterende øgenavne som 'Nopenhagen', der også ridsede lakken på Københavns ellers velpolerede image.

Men for mange danske virksomheder og forskningsinstitutioner blev klimatopmødet den perfekte ramme om møder, events og konferencer med internationale forretnings- og forskningsrelationer. De ville næppe have sat deres fod på dansk jord, hvis

ikke det lige var her, at verdens internationale spidser var samlet.

"Bjerringbro er ikke en prik på de globale erhvervslederes verdenskort. Men når de nu alligevel fløj ind for at deltage i klimatopmødet, tog mange af dem gerne turen herover for at se vores virksomhed og diskutere mulige partnerskaber. Det siger sig selv, at den effekt ville vi aldrig selv kunne skabe," siger Kim Nøhr Skibsted, koncernkommunikationsdirektør i Grundfos.

Danmark er hvert år vært ved et stort antal møder, messer og konferencer. Ud af en samlet årlig turismeomsætning på 75 milliarder kr. står erhvervsturismen for de 26 milliarder. Men den reelle værdi er mange gange større.

I en globaliseret verden er landes evne som knudepunkt for globale forretnings-, finans-, videns- og kulturtransaktioner af afgørende betydning. Udviklingen tager til, i takt med at traditionelle industriarbejdspladser i bl.a. fødevareindustrien lukker ned og Danmark skal finde nye veje til vækst. Mens det således tidligere var den stedbundne arbejdskraft, der i høj grad bestemte et lands konkurrenceevne, drejer det sig i dag om tempoet, hvormed man kan skaffe sig adgang til værdifuld viden, ressourcer og kontakter:

"Det står klart, at det, der i dag skaber værdi for et land, er, at man er bundet op til andre globale knudepunkter og dermed har adgang til værdifuld netværkskapital. I det scenarie spiller turisme en afgørende rolle, fordi den sikrer gode infrastrukturelle forbindelser og bringer værdifulde relationer til landet", siger Christian Wichmann Matthiessen, profes-

Destination Danmark

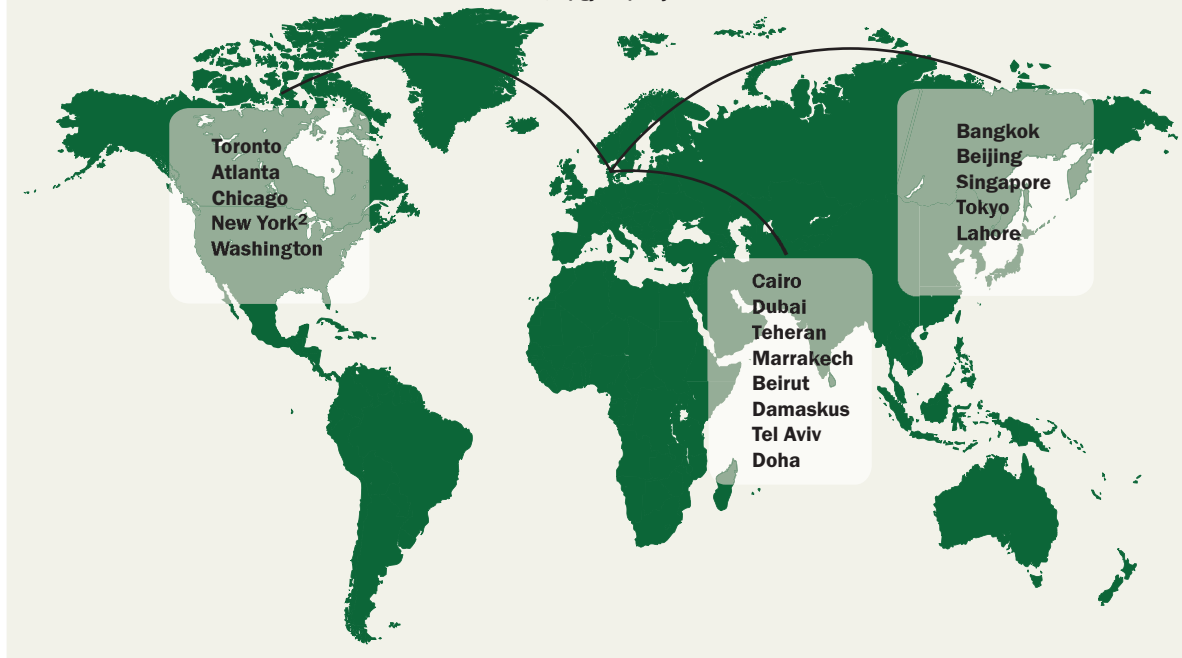
Mandag Morgen indleder med denne artikel en serie om turismens muligheder som Danmarks nye væksterhverv. I de kommende uger vil vi beskrive en række af de initiativer, det vil kræve at bringe væksten tilbage til dansk turisme. Gennem casebeskrivelser, interviews og analyser går vi helt tæt på emner som turismens nye markedspotentialer, danske styrkepositioner, den nye konkurrencesituation og innovative bud på, hvad der skal til for at skabe et radikalt turn-around.

Serien kommer i forbindelse med lanceringen af et nyt stort projekt, "Destination Danmark", der samler en række af branchens nøgleinteressenter om at realisere turismeerhvervets uudnyttede vækstpotentiale. Bag projektet står en partnerkreds, der ud over Mandag Morgen tæller Horesta, Danske Regioner, Københavns Lufthavn, Kulturarvsstyrelsen, Wonderful Copenhagen og MCI Group.

De vil i løbet af foråret finde og udpege de nye attraktioner og fyrtårnsprojekter, der skal gøre turismen til en ny vækstmotor for dansk økonomi. Læs mere på mm.dk/destinationdanmark, og vær med til at nominere, hvilke fyrtårnsprojekter i dansk turisme der har det største vækstpotentiale.

Direkte adgang

Direkte interkontinentale ruter fra Københavns Lufthavn, opgjort per januar 2011¹

Figur 1: Mens direkte ruter er af central betydning for et lands netværkskapital, er Danmark gået tilbage på dette område sammenlignet med 2007, hvor Københavns Lufthavn kunne bryste sig af direkte ruter til bl.a. San Francisco og Seattle. Med åbningen af nye direkte ruter til Dubai og Doha bevæger udviklingen sig dog igen i den rigtige retning.

MM Note¹: Minus direkte ruter til Søndre Strømfjord og Narsarsuaq.

Note²: Direkte fly til både J. F. Kennedy-lufthavnen og Newark.

Kilde: Københavns Lufthavn, Copenhagen Economics.

sor i geografi ved Københavns Universitet og medlem af den anerkendte internationale forskergruppe GaWC, der løbende måler på kontaktmønsteret mellem verdens vigtigste storbyer.

Turismen kan styrke Danmarks position i den globale netværksøkonomi på flere områder:

GLOBAL MOTORVEJ

- Tilstrømningen af turister er med til at sikre, at Danmark kan opretholde en stærk infrastruktur. Det gælder især Københavns Lufthavn, der som den største i Skandinavien er afgørende for at tiltrække store begivenheder og relationer og dermed placere Danmark stærkt på verdenskortet.

VÆRDIFULDE RELATIONER

- Når Danmark hvert år er vært for mange internationale begivenheder, møder m.v., giver det dansk er-

hvervsliv og forskning direkte adgang til attraktive relationer og dermed en styrket netværkskapital. Det gælder ikke kun København, men også Århus, hvor der er flere initiativer undervejs for at styrke mødeindustrien.

UVURDERLIG BRANDING

- Turismen udgør en oplagt platform for at gøre sloganet "Don't tell it, show it" til virkelighed. Gennem virksomhedsbesøg, temaparker og nye destinationsoplevelser, der f.eks. indarbejder gastronomiske oplevelser, bliver de udenlandske forretnings- og ferieturister en del af en fortælling om Danmark, der kan afføde ikke kun flere turister, men større positiv interesse for Danmark og danske produkter.

NATIONALT SAMLINGSPUNKT

- Internationale begivenheder er ikke kun til ære for udenlandske

erhvervsturister. De er samtidig med til at sikre en stærk national sammenhængskraft og mobilisering af fælles folkelig energi, der vækker international opsigt og styrker Danmarks kapital af *soft power*.

Et vigtigt knudepunkt

For de fleste danskere er det helt naturligt at sætte sig ind i et fly i Københavns Lufthavn og rejse direkte til New York, Bangkok eller Tokyo. Men med et opland på omkring 4 millioner mennesker, der dækker Sjælland, Fyn, en stor del af Jylland og det sydlige Sverige, er de 130 direkte ruter, heraf 21 interkontinentale, langtfra en selvfølge. Til sammenligning har Hamburg med et opland på 10 millioner langt færre ruter og kun 14 millioner passagerer mod de 21,5 millioner, der i 2010 passerede igennem København.

Omkring 6,5 millioner er uden-

Risikabelt SAS-salg

Både den danske og den svenske stat har luftet overvejelser om at sælge deres aktier i SAS. Lufthansa nævnes som det mest sandsynlige bud på en køber. Sker det, risikerer København at miste sin vigtige status som globalt trafikknudepunkt.

Omkring 25 pct. af trafikken gennem lufthavnen er passagerer, der mellemlander på vej til andre destinationer. Denne funktion som hub, der binder flyruter sammen, betyder stadig mere i den internationale konkurrence. Lufthansa råder allerede over tre stærke hubs i Frankfurt, München og Zürich. Risikoen for, at vigtige internationale ruter rykker herved, er til stede, hvis Lufthansa køber SAS. Tilsvarende risikerer tilstrømningen af udenlandske turister at blive svækket markant.

Svækkes Københavns Lufthavn, vil det få store samfundsmæssige konsekvenser. Ifølge beregninger fra DI vil 10 pct. færre flyvninger ud af Danmark betyde et tab på op imod 900 millioner kr. som følge af bl.a. mindre eksport og forlænget rejsetid. Derudover kommer mistet omsætning som følge af færre turister.

landske turister, og ifølge kommunikationsdirektør Henrik Peter Jørgensen er der ingen tvivl om, at tilstrømningen af både ferie- og erhvervsturister er helt afgørende for at oprettholde og styrke København som en global hub for international lufttrafik: "Kombinationen af Københavns Lufthavn og SAS har gjort os til et stærkt knudepunkt, der stiller Danmark ret stærkt med hensyn til international tilgængelighed. Og de mange ruter udgør et enormt potentiale for at tiltrække mange flere turister. Men det kræver, at vi bliver bedre til at overbevise omverdenen om, at det er let og attraktivt at komme hertil."

Stærke lufthavne er af enorm betydning for dansk økonomi og erhvervsliv. Ifølge oplysninger fra DI er bedre flyforbindelse med til at øge et lands langsigtede produktivitet med op til 0,9 pct. Det er især interessant for et land som Danmark, der sender 40 pct. af sin eksportomsætning af sted med luftfart. Derudover udgør de danske lufthavne en betydelig arbejdsplads. Alene virksomhederne i Københavns Lufthavn beskæftiger 22.000 ansatte.

I European City Monitor 2010 nævner 50 pct. af de adspurgte tople-

dere fra 500 førende europæiske virksomheder trafikforbindelserne som en afgørende faktor for, hvor man placerer sine forretninger: "Adgangen til globale trafikforbindelser spiller i stigende grad en rolle, når internationale virksomheder afgør, hvor de skal placere deres forretninger," siger Kristian Anders Hvass, adjunkt ved CBS med speciale i luftfartsindustrien.

Der er imidlertid flere forhold, der truer den danske styrkeposition. De sidste knap 20 års fald i tilstrømningen af udenlandske turister kan mærkes i Københavns Lufthavn, der er gået fra en 10.-plads til en 15.-plads på listen over Europas største lufthavne. Antallet af passagerer har været stigende, men kun med en årlig vækstrate på 1,8 pct. Krisen har medført lukning af direkte ruter til vigtige destinationer som den amerikanske vestkyst og Brasilien.

Det nationale ruteudviklingsprogram Global Connected forsøger dog at vende denne udvikling. Senest er der indgået en aftale med Emirates om en direkte rute mellem København og Dubai. Samtidig barsler Aalborg Lufthavn med sin første interkontinentale rute, der kommer til at gå til Florida, mens Air Berlin har annonceret direkte flyvninger til Bornholms Lufthavn, der dermed får sin første rute ud af landet.

Omvendt er der udsigt til en skærpet konkurrencesituation. Om kort tid åbner den nye storlufthavn Willy Brandt i Berlin med en kapacitet på op til 25 millioner passagerer. Det forudses at lægge et betydeligt pres på de danske lufthavne.

En joker i spillet er regeringens overvejelser om at sælge statens aktier i SAS. Med en andel på omkring 45 pct. af den samlede trafik spiller SAS en afgørende rolle for Københavns Lufthavn – og dermed også for landets øvrige lufthavne. Et salg til en international aktør kan få store konsekvenser for Danmarks rolle som attraktiv global hub. Se tekstboks.

Meet me in Denmark

Gode internationale trafikforbindelser er ikke mindst vigtigt for Dan-

marks rolle som en attraktiv konferencedestination for virksomheder, organisationer, forsknings- og uddannelsesinstitutioner mv., der er af uvurderlig betydning i den globale netværksøkonomi.

"De mange store forskningskonferencer og virksomhedsmøder, som det hvert år lykkes os at få til landet, er en vigtig vitaminkilde til at styrke Danmarks globale netværkskapital. De mange mennesker, der kommer hertil, oplever med egne øjne, hvad vi kan udrette på områder som life science og cleantech. Det er markedsføring, der ikke kan købes for penge," siger Lars Bernhard Jørgensen, adm. direktør i Wonderful Copenhagen, der gennem flere år har arbejdet systematisk sammen med landets universiteter for at tiltrække store begivenheder til hovedstaden. Det har indtil videre udløst en flot sjettedeplads på Union of International Associations' liste over internationale konferencebyer. Se figur 2.

Sidste år gæstede 50.000 udenlandske forskere København i forbindelse med konferencer og store møder. Og ifølge tal fra VisitDenmark omsætter mødeturisme årligt for omkring 8 milliarder kr. Der findes endnu ikke præcise opgørelser over antallet af

Globalt mødehub

Antal internationale kongresser, 2009¹

1. Wien	160
2. Barcelona	135
3. Paris	131
4. Berlin	129
5. Singapore	119
6. København	103
7. Stockholm	102
8. Amsterdam	98
9. Lissabon	98
10. Beijing	96

Figur 2: Københavns status som én af verdens største konferencebyer giver dansk erhvervsliv og forskning adgang til værdifulde aftaler og stærke hjerner.

MM Note¹: ICCA definerer internationale kongresser som begivenheder med over 50 deltagere fra minimum tre lande, der bliver i landet med mindst 1 overnatning.
Kilde: International Congress and Convention Association (ICCA).

møder, deltagere, samlet omsætning og skatteprovenu, men VisitDenmark er undervejs med beregninger, der forventes offentliggjort i 2012. Foreløbige opgørelser tegner dog godt. F.eks. forbruger de forretningsrejsende langt flere penge end feriegæster. Se figur 3.

På DTU er man ikke i tvivl om, at værdien af de mange besøg rækker langt ud over den rent økonomiske: "Det er af enorm betydning at få lov til at præsentere vores forskere og forskningsresultater for et internationalt publikum, der tæller de bedste på området," siger Knut Conradsen, professor og tidligere prorektor ved DTU med ansvar for en lang række af universitetets store arrangementer.

Der kan ikke sættes præcise tal på, hvor mange internationale forskere det er lykkedes DTU at lokke til med konferencer, og hvor mange konkrete samarbejder der er etableret på den baggrund. Men Conradsen betegner antallet som "betydeligt".

DTU arbejder tæt sammen med dansk erhvervsliv om at koble virksomhedsudstillinger på de forskellige forskningskonferencer for at eksponere dansk erhvervsliv til internationale topforskere.

I forbindelse med COP15 var DTU vært ved en stor conference om teknologiske tiltags betydning for hele klimaproblematikken. Succesen gentages, når Danmark næste år er vært for verdens største vindenergikonference, EWEA, med mere end 10.000 deltagere fra hele verden. Og DTU bidrager også til projektet EnergyTours, der har kørt siden 2008 under ledelse af Klimakonsortiet med det formål at trække udenlandske erhvervsdelegationer til landet. I 2009 var projektet vært for 89 delegationer med over 1.600 internationale deltagere, der tilsammen besøgte 350 danske virksomheder.

Også virksomhedsstormøder yder et vigtigt bidrag til den danske netværksøkonomi. Microsoft og Cisco er blandt de internationale virksomheder, der har valgt Danmark som destination for deres stormøder. For begge gælder, at de i forvejen er

Gode gæster	
Gennemsnitligt døgnforbrug, 2008, kr.	
Ferierejsende, gennemsnit	500
Forretningsrejsende:	
Internationale kongresser	2.844
Internationale møder	2.219
Messer og udstillinger	1.086
Faglige studierejser	2.563

Figur 3: Sammenlignet med ferieturisterne lægger de forretningsrejsende op til næsten seks gange så mange penge i døgnnet.

MM Kilde: VisitDenmark.

stærkt repræsenteret på dansk jord med internationale udviklingsafdelinger:

"Vi ved, at valget af mødestation i høj grad afhænger af, om selve organisationen eller de nøglepersoner, der står i spidsen for arrangementet, har en relation til det pågældende land," siger Lotte Wagner, Managing Director i MCI Copenhagen, der er Danmarks største møde- og kongresarrangør.

Tilstedeværelsen af virksomhedshovedkontorer vejer tungt i denne sammenhæng, og det samme gør danske erhvervsfolk og forskere, der er bestyrelsesmedlemmer i internationale virksomheder og videnskabelige organisationer.

Sammenlignet med f.eks. Sverige sakker Danmark dog bagud på flere af disse områder. Ifølge tal fra Øresundsinstittutet er antallet af nordiske hovedkontorer, der placeres i hovedstadsregionen, faldet de seneste år, og det ligger nu markant under Stockholm-regionens andel. Det skyldes bl.a. Karolinska Universitetshospital, der er internationalt anerkendt for en række medicinske specialer. Disse spidskompetencer er man gode til at udnytte i forhold til at tiltrække store globale lægekongresser med tusindvis af deltagere fra hele verden.

Det er en tilgang, som man godt kan tage ved lære af i Danmark: "Herhjemme er det ofte sådan, at de videnskabsfolk, der vælger at deltage i

internationale netværk, skal betale med deres egne timer. Ved at anerkende denne indsats som en del af deres videnskabelige virke, vil vi kunne tiltrække mange flere store konferencer til landet," siger Lotte Wagner.

Hun peger på, at indsatsen skal kobles sammen med en række af Danmarks andre styrkepositioner: gode flyforbindelser, høj sikkerhed, et blomstrende gastronomisk image og et stort udbud af grønne ydelser i form af bl.a. hoteller og mødekoncerter.

Potentiel erhvervsdarling

Det er langt fra kun hoteller og restauranter, der er opmærksomme på den ekstra værdi, som turisme kan tilføre dansk erhvervsliv.

ISS er blandt de virksomheder, hvor turisme er et voksende forretningsområde. Turisme udgør allerede en betydelig del af virksomhedens omsætning og skal i fremtiden fylde endnu mere. "En stor del af den vækst, vi har oplevet de seneste år, kommer fra turisme, og det gør os til en oplagt interessant i forhold til at få flere turister til landet, også selv om vi ikke tilhører turismebranchen direkte," siger adm. direktør for ISS Danmark, Maarten van Engeland. Til at understøtte denne vækst har ISS bl.a. udviklet nye produkter i form af bl.a. facility management-koncepter til hoteller, hvor ISS tilbyder at overtage en stor del af hotellers serviceopgaver.

Et andet lignende eksempel finder man hos grossistvirksomheden INCO, der er gået aktivt ind i arbejdet for at styrke København som international krydstogtsdestination ud fra det klare forretningsmæssige motiv, at denne trafik vil genere øget omsætning i form af salg af bl.a. fødevarer.

Hos Grundfos har man den tilgang, at internationale besøg i Danmark har en betydning, der rækker langt ud over den umiddelbare indtjening og det rent faglige indhold. F.eks. har virksomheden valgt at være sponsor ved det kommende EM i ungdomsfodbold, der finder sted i Jylland til

sommer: "I vores optik bør dansk erhvervsliv benytte og støtte enhver mulighed for at få internationale begivenheder til landet. Ud over at det er med til at sætte Danmark på landkortet, er det en oplagt anledning til at invitere vigtige forretningsrelationer og potentielle medarbejdere hertil," siger Kim Nøhr Skibsted.

Han er heller ikke afvisende over for perspektiverne i at følge i Legos og Danfoss' fodspor og skabe oplevelsesparker, der som Legoland og Danfoss Universe kan være med til at generere mere turisme.

Hvor der tidligere er blevet skelnet skarpt mellem ferie- og mødeturisme, er denne udvikling eksempel på, hvordan de to turismeformer smelter sammen og beforder hinanden på nye måder. Den internationale organisation Meeting Professionals International vurderer, at op imod 10 procent af deltagerne på internationale kongresser medbringer deres partner eller familie, der dermed bidrager til omsætningen i ferieturismen.

Ifølge Lars Bernhard Jørgensen fra Wonderful Copenhagen er denne udvikling bevis for, at også ferieturismen kan blive en vigtig drivkraft i indsatsen for at bringe dansk erhvervsliv tættere på de globale markeder: "Turismen kan fungere som en rigtig interessant løftestang i forhold til at formidle viden om især danske livsstilsprodukter direkte til forbrugerne selv. De store vindmølleparker udgør en oplagt mulighed for at markedsføre grønne løsninger. Men man kan sagtens forestille sig samme tiltag i forhold til f.eks. seniorboligløsninger, sunde fødevarer eller andre områder

med voksende global efterspørgsel."

Han peger samtidig på den værdi, som store internationale begivenheder har i forhold til skabe fælles identitetsfølelse og samhørighed. IOC-topmødet i 2009, der gav en omsætning på 64 millioner kr. alene på udenlandske turister, var samtidig omdrejningspunkt for den folkelige begivenhed Copenhagen Countdown, hvor omkring 100.000 personer var samlet for at følge offentliggørelsen af det kommende OL-værtsskab. Samme effekt forventes, når København til sommer er vært for VM i landevejscykling.

I DI er man opmærksom på turismeerhvervets stigende betydning for det øvrige erhvervsliv. Ifølge direktør hos DI, Thomas Bustrup, er der en stadig voksende forståelse af den synergieffekt, som turismen kan bidrage med ud over omsætning og arbejdspladser: "Det er i alle virksomheders interesse, at Danmark kommer på landkortet. Det gælder især på de nye BRIK-markeder, hvor 'Made-in-Denmark'-betegnelsen forventes at have større gennemslagskraft end på vores traditionelle eksportmarkeder. Her vil det helt klart have en meget positiv effekt, hvis det f.eks. lykkes at få flere kinesiske turister hertil," siger Thomas Bustrup

Ida Strand is@mm.dk

KILDER:

- TURISMENS ØKONOMISKE BETYDNING I DANMARK 2008. VISIT DENMARK, 2011.
- GODE FLYFORBINDELSER SIKRER VÆKST I DANMARK. DI, 2010.
- DER ER NOGET I LUFTEN. COPENHAGEN ECONOMICS, 2009.
- SKANDINAVIENS HOVEDSTAD LIGGER NORDPÅ. ØRESUNDSSINSTITUTTET, 2010.

Seks skarpe

Der er flere muligheder for at gøre turisme til et endnu stærkere aktiv for den danske netværksøkonomi. Mandag Morgen har samlet fem bud:

- Øg tilstrømningen af store internationale konferencer ved f.eks. at styrke de danske relationer til bestyrelserne i store globale organisationer og øge antallet af internationale hovedkvarterer på dansk jord.
- Styrk danske virksomheders indsats for at engagere sig mere aktivt i turisme, f.eks. gennem oprettelsen af særlige temaparker, der kan fungere som testplatforme for forskellige produkter.
- Konsolider Københavns Lufthavn som en hub for global luftfartstrafik, uanset om det kræver et salg eller opretholdelse af statens aktiver.
- Giv internationale konferencearrangører en god anledning til at komme tilbage, f.eks. ved at tilbyde konferencegæsterne særlige forhold som gratis transport eller museumsbesøg.
- Støt danske virksomheder og organisationers engagement i internationale events, der rækker ud over deres kerneforretninger.
- Skab gode rammebetingelser for mødeturismen.